

Kállai Ernő Művészettörténeti és Műkritikai Ösztöndíj 2021

Rezümé

Bubelényi-Kóródy Anna PhD:

**„Történeti és kortárs építészet metszéspontjai
– az örökségvédelem módszertani eszköztára napjainkban”
című pályázatához**

2021. december 2.

Megjelent publikációk:

Esettanulmányok:

- Hallgató barátok, beszélő kövek. Kamalduli remeteség felújítása. Majk.
Metszet Vol. 12. No. 3. (2021) pp. 32-37.
- Gyémántcsiszolás. Szeplőtelen Szűz Mária-templom felújítása, Máriapócs.
Metszet Vol. 12. No. 4. (2021) pp. 16-21.
- Rom a fák között. Szádvár romjainak bemutatása, Szögliget.
Metszet Vol. 12. No. 5. (2021) pp. 24-29.

Átfogó elemzés:

- Örökségvédelem ma és egy évszázada – szakrális műemlékhez kapcsolódó tervezési módszertan az építészeti oktatásban és az építési gyakorlatban.
Architectura Hungariae Vol. 20. No. 3. (2021) – közlésre befogadva

Anyaggyűjtés:

- Magyarországi örökségvédelem a 2010-2020-as években. MŰEMLÉKI ADATBÁZIS (az utóbbi évtizedben megépült, publikált örökségvédelmi beavatkozások átfogó gyűjteménye, 160 projekt rövid leírással és főbb paraméterekkel)

Beszámoló:

A 2021-es pályázati év során eddig négy tanulmányom jelent meg/került befogadásra szakfolyóiratban, ebből a **három esettanulmány** a Scopusban jegyzett *Metszet*¹-ben. A cikkek három hazai, magas építészeti minőséget képviselő, szakmai konszenzussal bíró (pl. Icomos-díj 2021) kortárs építészeti-műemlékvédelmi projektet mutatnak be: a majki remeteség, a máriapócsi katolikus templom

---

¹ „Építészeti szaklap, nyomtatott kiadás, évi hat alkalommal jelenik meg. A *Metszet* a szakma vezető véleményformálóinak orgánuma, egyben a legolvasottabb hazai építészeti folyóirat. Egyetlen közép-európai építészeti magazinként jegyzett a tudományos lapok legtekintélyesebb fórumán, az Elsevier kiadó Scopus rendszerében.” <https://artifexkiado.hu/termek-cikk/metszet>

és Szádvár romjainak felújítását. A kiválasztott építészeti munkák mind rendeltetésükben, mind tervezés-módszertani elveikben különböznek, és összevetésükkel képet kaphatunk napjaink hazai műemlékvédelem gyakorlatáról.

Az esettanulmányok alapját irodalomkutatás, helyszínbemjárás, a tervező építéssel illetve tájépítéssel készített alkotás-módszertani interjú, illetve a műemlékek kutatóival való egyeztetés és anyaggyűjtés jelentette. Kortárs építészeti alkotások kritikájánál a tervezővel való kapcsolatfelvételt kiemelt fontosságúnak tartom, mivel ennek segítségével számos olyan ok-okozati összefüggés, a tervezés folyamatát meghatározó tényező feltárható, ami döntő fontosságú a végeredmény szempontjából, ugyanakkor a tervdokumentációk nem feltétlenül tartalmazzák. Az örökségvédelmi beavatkozások, műemlékhez kapcsolódó tervezési feladatok sajátossága, hogy számos előre nem tervezhető szempontot érintenek – a kivitelezés folyamán feltárássra kerülő történeti emlékek (például korábban nem ismert falmaradványok, faragványok, freskók) folyamatos újratervezést, alkalmazkodást igényelnek a tervező részéről. Ez a fajta flexibilitás, a tervezési koncepció alárendelése a műemlék jellegzetességeinek, az épített örökséghez kapcsolódó kortárs építészet egyik fő karaktere.

A 2021-es év folyamán a Kállai Ösztöndíj támogatásával lehetőségem nyílt átfogó vizsgálatot készíteni az épített örökséghez kapcsolódó hazai kortárs beavatkozásokról, elsősorban tervezés-módszertani szempontokra koncentrálva. A kutatás alapját egy komplex **anyaggyűjtés** adja, ami átfogja az elmúlt évtizedet, és tartalmazza a hazai építészeti-műemlékvédelmi fórumokon nyilvánosságra hozott átalakítási terveket a teljesség igényével (2011-2021 közt megépült, publikált örökségvédelmi beavatkozások – a legfontosabb hazai építészeti folyóiratokban: *Metszet*, *Octogon*, *Régi-Új Magyar Építőművészet*, *Országépítő*; és internetes szakmai platformon: *Építészfórum*, *Tervlap*).

Ebből az adatbázisból merít a negyedik (az *Architectura Hungariae* szakfolyóiratban² közlésre befogadott) **átfogó tanulmány**, aminek témája a szakrális műemlékekhez kapcsolódó tervezési módszertan az építészeti oktatásban és az építési gyakorlatban. Az összehasonlítás a szakrális műemlékek bővítéseire koncentrál – ez a védett épített örökség olyan részterülete, ahol a funkció, a használat – bár részleteiben nézve sokat formálódott – lényegét tekintve nem változott az évszázadok során, tehát hasonló tervezési feltételeket jelentett a 20. század első felében, illetve az ezredfordulót követően. A szakrális műemlékek emellett olyan kiemelt értékkel bíró, szellemi többletjelentést hordozó épületek, amik mindkét vizsgált időszakban kitüntetett figyelmet és odafigyelést kaptak mind a tervező, mind a megbízó, mind pedig a társadalom oldaláról.

Ez a tanulmány párhuzamosan vizsgálja az építészeti oktatásban született terveket, valamint a korszak valóban megépült fejlesztéseit, mivel ilyen módon, az építészeti tervek, tervpályázatok anyagának áttekintésével, valamint a korszak megépült példáinak összevetésével kaphatjuk a legátfogóbb képet a műemlékekhez kapcsolódó tervezés-módszertani elvekről. Az építészeti oktatásban megjelenő tervek azért is fontos elemi a kutatásnak, mert egyfajta szűrőn keresztül mutatják be a kor építészeti szemléletét – ezeknél a szerkezeti, pénzügyi és egyéb, a megvalósításhoz köthető szempontok háttérbe kerülnek, ugyanakkor az építészeti formálás, a tervezés-módszertan elvei sokkal tisztábban érvényesülhetnek, hiszen nem befolyásolja őket a kivitelezés során felmerülő kompromisszumok sora.

---

² Az ARCHITECTURA HUNGARIAE az Építészettörténeti és Műemléki Tanszék 1999 óta megjelenő folyóirata, a harmadévente megjelenő rendes lapszámok mellett 2015-től szupplementum jelleggel évi egy különszámot is megjelentet. Az építészettörténet, a műemlékvédelem és az építészetelmélet területéről közöl tanulmányokat. A témák az építészettörténet valamennyi korszakára (az őskortól napjainkig) kiterjednek, hazai és nemzetközi kérdéseket egyaránt érintenek. <http://arch.et.bme.hu/>

A vizsgálathoz kiválasztott két idő-periódus egyrészt a két világháború közötti időszak (az 1930-40-es évek) építésze, másrészt pedig az utóbbi évtized (2011-2021) tervezői munkássága. Az építészeti oktatásból vizsgált példák az 1930-40-es éveket illetően a műegyetemről kerültek ki, ehhez jó alapot adott az Építészettörténeti Rajztár vonatkozó anyaga. A 2010-2020-as évek hazai oktatása jóval szerteágazóbb, ezért a korszakból a Mesteriskola (egyetemektől független, országos lefedettségű posztgraduális építészeti képzés) hallgatói pályázati anyagaiból merítettem.

A kortárs folyamatok értelmezéséhez jó alapot ad a két korszak párhuzamos elemzése és összehasonlítása, ami kirajzolta a szakrális műemlékekhez kapcsolódó tervezési módszertan korokon átívelő, illetve egy-egy időszakra jellemző karakterjegyeit.

További kutatási és publikációs tervek:

Az összeállított adatbázis további átfogó, a kortárs módszertani folyamatokat elemző tanulmányhoz tud alapul szolgálni – eddig a szakrális funkciójú épületek vizsgálata történt meg, ami a teljes példatár nagyjából ötödét fedi le. Külön vizsgálatot képezhetnek az egykori lakóépületek (kastélyok, kúriák) hasznosításai, a kortárs várfelújítások építészeti eszköztárának összevetése, vagy a beavatkozások elemzése módszertani alapon (addíció, installáció, fogalmi absztrakció, kitöltés, transzformáció, restaurálás, rekonstrukció fogalmi mentén).

Melléklet:

- eddig megjelent publikációk
- összeállított adatbázis

Budapest, 2021. december 2.

Bubelényi-Kóródy Anna PhD